

Levante - Posdata 06/02/21

Emili Piera

»

En plena pandèmia i mentre la seua autora, Mercè Ibarz, s'acomiadava, via jubilació, d'un parell de treballs nutrics (la docència i el periodisme), es publicava *Tríptic de la terra*. Un llibre que seguirà sent una autèntica màquina de creació de correspondències i línies traçades amb el millor pols, però d'impregnació lenta i addictiva. Un parany.

No es un llibre essencialment nou, però té molt de madurat, enriquit i reaparegut. De producte d'un microclima treballat sense presses. Els tres processos l'han millorat.

Mercè Ibarz confessa en les primeres ratlles del llibre que es considera una llauradora de les lletres, una «pagesa de l'escriptura propietària del terreny». La comparació es formula unes quantes vegades més amb el reforçament d'una altra imatge clàssica: la jardineria.

No n'hi haurà massa gent capaç de no perdre ni el ritme ni l'exigència literària en reunir als escenaris de la narració no sols un grapat de personatges d'un dels racons més aspres i productius –una cosa no descarta l'altra– del camp ibèric, sinó d'escriure, a més, de màquines, adobs químics i crisis de superproducció sense caure en la proclama o, pitjor encara, en la sociologia.

Però el geni de l'autora consisteix en tocar les tecles de molts drames agrícoles quotidians –els mateixos que han creat, amb raó o sense, la fama camperola de ser addictes a la lamentació– exigent, ben documentada, franca i transparent. Sense practicar cap classe de pedagogia, el lector –i és un altre mèrit del llibre– acaba molt més informat del que estava sobre un camp que, com la ciutat, evoluciona, es transmuta, canvia de fonts d'ingressos i si cal balla i es droga amb la mateixa delectació que els urbanites. Acceleració dels canvis.

El lloc i el caràcter

La terra retirada –primera peça del tríptic i per al meu gust la més substanciosa– pren el títol d'una denominació, potser oficial i tot d'aquelles parcel·les que els llauradors deixen sense sembrar i per això cobren: per un absentisme sol·licitat. Des del temps de *Blade Runner* que sabem que «a la eliminación le llamaban retro». La ciutat té ERTES i falsos autònoms; el camp cobra per renunciar a produir, per renunciar al que fou i no pot deixar de ser de la manera més radical. Un desgavell que només pot ser explicat per la fam d'obtenir matèria prima molt barata i pel disegni d'imposar obediència. Una guerra secreta contra la immensa majoria, però això no toca ara.

El *Tríptic* de Mercè Ibarz tampoc no cau en el costumisme lleu-

ger ni que parle de la burra Catalina. No n'hi ha, per descomptat, celebració grollera de primitivismes brutals o de la fàcil comicitat rústega.

Més prosista que narradora, almenys en un sentit convencional, Ibarz manté amb l'escriptura un ritme precís i envejable de qui ha trobat la millor parella de ball. I a base de petites històries i tragèdies, que no invoquen ni eviten la sanció dels deus, va creant un retaule de morts i vius que són convocats en el mateix espai, un espai molt perifèric i emparetat per la boira del Cinca que no té res que envejar a la del Tàmesis. És l'espai on enraonen i diuen la seua vius i morts.

Per alguna raó o per moltes raons, les històries del *Tríptic de la terra* m'han retornat a la Mequinença de *Camí de sirga* i per la correspondència oculta (però recuperable) als diàlegs entre calaveres tan animades com les de *Pedro Páramo*.

És el tros de la Franja, la rogalia de Fraga o la ribera del Cinca, la terra no retirada dels col·lidors, migrants o no, que van de Fraga a Lleida i de Lleida a Fraga i es creuen en les seues estacions d'autobusos on es passen informacions i virus.

L'estricta geografia de Saidí no la coneix ni un fanàtic dels mapes com jo i els únics turistes que retrata l'autora són una mena de cavalleria motera de valencians disfressats de ninja que puguen a un santuari a la vista dels Monegres. Un camp dividit en fei-

xes menudes treballades per gent dura, aspra de vegades i austera sempre.

Universos paral·lels

Les màquines del camp, els tractors i segadores van apareixent, cada vegada més grans i competents, mes familiars, desitjades i amenaçadores, en els relats d'Ibarz mentre la xiqueta que fou completa el batxillerat i s'instal·la a Barcelona. Del camp a la ciutat: els arbres de les eleccions contenen moltes branques mutilades, especialment per a als fills del món rural, becaris o no, amb plaça reservada a les universitats laborals i les carreres més tècniques. Com moltes vegades li recriminen els familiars de la pròpia autora convertida en personatge: «tu te n'anars i no ho saps tot».

De l'anhel de saber-ne més, de reconciliar els dos mons –tres, si contem els escenaris de la tragèdia balcànica (tot el món té la guerra seua)– de la possible apropiació màgica d'allò que perdérem, i fins i tot del que mai fou nostre, esta feta la brillant i seca, la tensa sentimentalitat que destil·la el llibre triple (sobri en pàgines, com la resta) que pujarà, per assumptió capil·lar, en les nostres lletres, com

ho fa les fonts ocultes que mantenen la saó de la terra.

Una flor atrapadora del mosquer més llèpol de la literatura.

Mercè Ibarz: Tríptic de la terra

